

Social Work & Education

© SW&E, 2020

УДК

37.013.43/.014.623/.091.12:36-
051(045)

DOI: 10.25128/2520-6230.20.2.6.

Галина Дудчак,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки,
Хмельницька гуманітарно-
педагогічна академія,
м.Хмельницький, Україна,
galina_25_d@ukr.net

ORCIDiD: 0000-0003-4361-1226

Article history:*Received:* March 16, 2020*1st Revision:* March 26, 2020*Accepted:* May 30, 2020

Дудчак, Г. (2020). Підготовка майбутніх соціальних педагогів до підвищення педагогічної культури батьків. *Social Work and Education*. Vol. 7, No. 2. Ternopil-Aberdeen, 2020. pp. 208-214. DOI: 10.25128/2520-6230.20.2.6.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПІДВИЩЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ БАТЬКІВ

Анотація. У статті уточнено сутність поняття «педагогічна культура батьків». Означено структуру досліджуваного феномена. Акцентовано увагу на тому, що рівень педагогічної культури батьків залежить від рівня їх освіти і загальної культури, індивідуальних особливостей, багатства життєвого досвіду та рівня власної вихованості. Висвітлено завдання соціального педагога у контексті досліджуваної проблеми. Розкрито методичний інструментарій підготовки майбутніх соціальних педагогів до підвищення педагогічної культури батьків на прикладі дисципліни «Соціальна робота з сім'єю». Обґрунтовано специфіку реалізації змісту підготовки майбутніх соціальних педагогів до підвищення педагогічної культури батьків у закладі вищої освіти.

Ключові слова: педагогічна культура; педагогічна культура батьків; структура педагогічної культури батьків; соціальні педагоги; майбутні соціальні педагоги; підготовка соціальних педагогів.

Вступ

Науково-технічний прогрес, соціально-політичні процеси та економічні труднощі на сучасному етапі розвитку української держави спричинили загострення низки соціальних проблем. Однією із них є не достатня готовність батьків до реалізації виховних функцій, що обумовлює появу таких явищ як важковиховуваність, педагогічна занедбаність, злочинність серед дітей та підлітків. Результати опитування батьків показали, що понад 30% із них не володіють знаннями про вікові та індивідуальні особливості дітей, відчувають досить суттєві труднощі у вихованні, їм важко налагоджувати комунікативну взаємодію з дітьми, часто буває неможливо порозумітися, що свідчить про невисокий рівень їх педагогічної культури. Подолання означеної проблеми є одним із напрямів діяльності соціального педагога. Тому заклади вищої освіти мають сформувати у майбутніх фахівців належний рівень компетентності з організації роботи з батьками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблема підготовки соціальних педагогів відображена наукових дослідженнях О. Безпалько, І. Зверевої, І. Козубовської, Л. Міщик та ін. Зокрема, у працях О. Безпалько та І. Зверевої обґрунтовані основи соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю в Україні. Особливості підготовки майбутніх соціальних працівників до волонтерської роботи, профілактики девіантної поведінки неповнолітніх, ділового спілкування у професійній діяльності соціального працівника розкриті у дослідженнях І. Козубовської. Теоретико-методологічні основи фахової підготовки соціального педагога відображені у наукових працях Л. Міщик.

Вивченню специфіки роботи педагога з батьками присвячені праці П. Блонського, Г. Селевко, О. Сухомлинської та ін. Теоретичні аспекти формування педагогічної культури батьків розкриті О. Бондаревською, І. Гребенниковою, Ж.–Ж. Руссо, Я. Коменським та ін. Організаційно-педагогічні засади формування педагогічної культури у контексті проблем сімейного виховання висвітлені О. Бондаревською, А. Макаренком, Т. Панфіловою, Й. Песталоцці, О. Савченко, В. Сухомлинським, К. Ушинським та ін. Однак за сучасних умов недостатньо дослідженою залишається проблема підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи з підвищення педагогічної культури батьків, що значною мірою її актуалізує.

Мета статті: розкрити специфіку підготовки майбутніх соціальних педагогів до підвищення педагогічної культури батьків в умовах закладу вищої освіти на прикладі дисципліни «Соціальна робота з сім'єю».

Методологія дослідження

Для реалізації мети дослідження використовувався комплекс методів: теоретичні (аналіз наукової літератури з метою уточнення сутності ключових понять дослідження; синтез, порівняння й узагальнення – для розробки методичного інструментарію підготовки майбутніх соціальних педагогів до

підвищення педагогічної культури батьків; системно-узагальнюючий метод – для формулювання висновків за результатами дослідження; прогностичний – для окреслення перспектив розвитку фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів) та емпіричні (спостереження, бесіда, анкетування – для розкриття специфіки реалізації змісту підготовки майбутніх соціальних педагогів до підвищення педагогічної культури батьків у закладі вищої освіти).

Основна частина

Аналіз наукової літератури засвідчив наявність різних підходів до трактування сутності поняття «педагогічна культура».

Так, на думку А. Безрукової, педагогічна культура батьків – це складова частина загальної культури людини, в якій знаходить відображення накопичений людством досвід виховання дітей у сім'ї (Безрукова, 2016, 123).

Дещо конкретніше визначає суть досліджуваного нами феномену Т. Алексеєнко – як достатню підготовленість батьків до виховання дітей в умовах сім'ї, яка відображає їх зрілість як вихователів і проявляється у процесі родинно-шкільного виховання. Педагогічна підготовленість батьків характеризується певною сумою (основним мінімумом) знань (з психології, педагогіки, фізіології, гігієни тощо), вміннями та навичками, набутими в процесі виховання дітей та догляду за ними (Алексеєнко, 1997).

За переконанням Т. Цуркан з однієї сторони, педагогічна культура батьків відображає рівень оволодіння ними суспільним соціально-педагогічним досвідом батьківства, а з іншої – передбачає реалізацію цього досвіду у повсякденній практиці сімейного виховання (Цуркан, 2018, 41).

Таким чином, на основі вищезначеного під педагогічною культурою батьків будемо розуміти їх готовність до реалізації виховних функцій.

Складовими педагогічної культури батьків науковці виокремлюють моральну культуру, культуру мислення, культуру мовлення, комунікативну культуру, дидактичну культуру, культуру праці, фізичну культуру, естетичну культуру, екологічну культуру (Алексеєнко, 1997).

Інший підхід до розгляду структури педагогічної культури батьків пропонує Т. Цуркан. Її компонентами вона визначає: когнітивний, ціннісний, емоційний та поведінковий (Цуркан, 2018, 47). Когнітивний компонент педагогічної культури батьків розглядається вченою як педагогічна освіченість батька та матері в питаннях виховання дитини. Емоційний компонент, на думку Т. Цуркан, простежується через емоційне переживання батьківства. Ціннісний – передбачає формування у батьків системи цінностей. Поведінковий компонент включає не лише догляд за дитиною, а й авторитетний стиль спілкування, прийнятний характер дисциплінарних впливів.

Вважаємо, що ці підходи до структури педагогічної культури батьків характеризують її як багатогранне явище.

Рівень педагогічної культури батьків залежить від рівня їх освіти і загальної культури, від індивідуальних особливостей (здібностей, темпераменту, характеру), визначається багатством життєвого досвіду, рівнем власної вихованості (Безрукова, 2016, 125).

Завдання соціального педагога полягає у виявленні цього рівня і проведення системи роботи з сім'єю, спрямованої на його підвищення. Зокрема, соціальний педагог має підвищувати рівень психолого-педагогічної компетенції батьків, готувати їх до значущої участі в освіті своєї дитини, визначати і коригувати систему ціннісних орієнтацій сім'ї, поліпшувати навички спілкування та залагодження конфліктів, удосконалювати розуміння фізичного, соціального, емоційного розвитку своєї дитини, формувати у батьків потребу в самоосвіті тощо.

Підготовка майбутніх соціальних педагогів до підвищення педагогічної культури батьків у закладах вищої освіти у значній мірі забезпечується змістом дисципліни «Соціальна робота з сім'єю». Так, у ході її вивчення студенти ознайомлюються із різними типами сімей (молода, студентська, одинокі, неповна, багатодітна, сім'ями, де є алкоголіки і наркомани, насильство щодо членів сім'ї, сім'ями, які перебувають у складних життєвих обставинах та ін.) та їх особливостями; оволодівають методами та формами роботи з ними (конференції для батьків, круглі столи, ділові ігри, батьківські лекторії, техніки арт-терапії (казко терапія, кольоро терапія, музикотерапія, бібліотерапія), інтелектуальні дискусії, рекламні листівки тощо); опановують методики вивчення сім'ї, умов сімейного виховання, педагогічної культури батьків (анкетування, тестування, бесіда, інтерв'ю, спостереження, незакінчені речення, аналіз дитячих малюнків та творів тощо).

Під час вивчення дисципліни «Соціальна робота з сім'єю» особлива увага нами приділяється формуванню у студентів практичних умінь і навичок роботи з батьками, спрямованої на підвищення їх педагогічної культури. Зокрема, майбутні соціальні педагоги розробляють плани-конспекти лекцій, бесід з батьками на різноманітну тематику, сценарії проведення масово-розважальних заходів – змагань, конкурсів, фестивалів, вікторин, сімейних шоу, свят, ігор, змагань, тижнів сім'ї тощо.

Окрім того приділяється особлива увага і формуванню готовності студентів до організації індивідуальних форм роботи з батьками, спрямованих на підвищення їх педагогічної культури, а саме – індивідуальних консультацій та бесід.

У ході професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів робиться акцент на оволодінні ними способами здійснення психолого-педагогічної просвіти батьків. До основних напрямів підготовки студентів до здійснення педагогічної просвіти батьків відносять допомогу батькам у пошуку необхідної інформації з розвитку і виховання дитини; формування впевненості батьків у своїх силах, покращення стосунків між батьками, батьками та дітьми; допомога батькам у формуванні у дітей життєво необхідних умінь та навичок (Трубавіна, 2000).

З метою підготовки майбутніх соціальних педагогів до здійснення психолого-педагогічної просвіти батьків ми долучаємо їх до розробки лекцій, семінарів, тренінгів, зорієнтованих на надання батькам наукових психолого-педагогічних, фізіолого-гігієнічних, етичних та правових знань про особливості здійснення виховання, розвитку і формування особистості дитини на різних

вікових етапах; особливості комунікативної та емоційної взаємодії між дітьми та батьками. При цьому студентам пропонується така орієнтовна тематика: «Роль сім'ї у вихованні духовності у дитини», «Основи здорового способу життя сім'ї», «Трудове та економічне виховання дитини у сім'ї», «Обов'язки батьків», «Як мотивувати дитину вчитись», «Організація вільного часу дитини у сім'ї», «Відповідальність батьків за виховання своїх дітей», «Роль сімейних традицій у вихованні дітей», «Книжка в житті сім'ї» тощо.

Також ми орієнтуємо соціальних педагогів на створення системи методичного забезпечення, що включає нормативно-правову базу, діагностичні методики, розробки сценаріїв, конспектів, планів проведення заходів з підвищення педагогічної культури батьків.

Провідними формами підготовки соціальних педагогів до роботи з батьками є лекції, семінари, практичні та тренінгові заняття, самостійна робота, а також дискусійні клуби та конференції, що діють в позааудиторний час.

Окрім умінь і навичок організації роботи з батьками, у ході занять майбутні соціальні педагоги оволодівають комунікативними, організаторськими, конструктивно-проектувальними здібностями, що є необхідною складовою їх фахової компетентності.

Висновки

Отже, підсумовуючи вищезазначене, педагогічна культура батьків розглядається нами як їх готовність до реалізації виховних функцій.

Методичний інструментарій підготовки майбутніх соціальних педагогів до підвищення педагогічної культури батьків репрезентований змістом дисципліни «Соціальна робота з сім'єю», практичними методами навчання та низкою аудиторних та позааудиторних форм навчання (лекції, семінари, практичні та тренінгові заняття, самостійна робота, дискусійні клуби, конференції тощо).

Забезпечення належного рівня підготовки майбутніх соціальних педагогів до підвищення педагогічної культури батьків є важливою умовою суспільного прогресу на сучасному етапі.

Перспективи подальших досліджень. Подальшого дослідження потребують різні аспекти підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи з батьками у зарубіжних країнах.

Література

- Алексєєнко, Т. Ф. (1997). *Педагогічні проблеми молодшої сім'ї*. Київ: ІЗМН.
- Безрукова, А. (2016). Сутність, складові та формування педагогічної культури батьків. *Молодь і ринок*, 2 (133), 122-126.
- Трубавіна, І. М. (2000). *Зміст та форми просвітницької роботи з батьками*. Київ: УДЦССМ.
- Цуркан Т. Г. (2018). Формування педагогічної культури батьків молодших школярів у взаємодії сім'ї та школи (дис. ... к. пед. наук). Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці.

EMOTIONAL WELL-BEING OF THE SOCIAL WORKER

Halyna Dudchak, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Pedagogy, Khmelnytsky Humanitarian and Pedagogical Academy, Khmelnytsky, Ukraine, galina_25_d@ukr.net

Abstract. *At the present stage of development of the society a number of social problems were actualized. Among them there is insufficient willingness of parents to the upbringing of children. Overcoming the identified problems is one of the activities of a social pedagogics. Therefore, institutions of higher education have to give future specialists an appropriate level of competence in the organization of work with parents, aimed at improving their pedagogical culture.*

Under the pedagogical culture of parents we understand their readiness to implement educational functions.

On the one handThe structure of pedagogical culture is considered by scientists as the unity of the moral culture, culture of thinking, of speech, communication, learning culture, work culture, physical, aesthetic and ecological culture, as a complex of cognitive, value, emotional and behavioral components.

The level of pedagogical culture of parents depends on their level of education and general culture and individual characteristics and is determined by the wealth of life experience, level of own education.

The task of the social teacher is to identify this level and conduction system of work with the family aimed at increasing it.

Training of future social teachers to improve pedagogical culture of parents in institutions of higher education largely is driven by the content of the discipline «Social work with family». In the course of studying students get acquainted with different types of families and their features.

Forming of future social teachers the practical skills of the professional field contributes to the preparation of their plans, lecture notes, discussions with parents on different subjects, and the development scenarios of the mass entertainment events.

The major forms of preparation of social teachers are lectures, seminars, practical training classes, individual work, and discussion clubs and conferences that are in effect at extracurricular time.

Therefore, ensuring the required level of training of future social pedagogics for increasing the pedagogical culture of parents is an important condition of social progress.

Keywords: *pedagogical culture; pedagogical culture of parents; structure of pedagogical culture of parents; social workers; future social workers; training social pedagogics.*

References

Alekseenko, T. F. (1997). Pedagogical problems of a young family. Kiev: SMN. [in Ukrainian].

Bezrukova, A. (2016). The nature, components and formation of pedagogical culture of parents. *Youth and market*, 2 (133), 122-126. [in Ukrainian].

Trubavina, I. M. (2000). The content and form of educational work with parents. Kiev: UCSM. [in Ukrainian].

Turcan T. G. (2018). Formation of pedagogical culture of parents in the interaction of family and school (Dis. ... the candidate of pedagogical Sciences). Chernivtsi national University named after Yuriy Fedkovych, Chernivtsi. [in Ukrainian].